

Зарічненський район,
інформації про кавалера
ордена Слави немає

Тишковець Устим
Андрійович, с.Мутвиця

Ходневич Адам
Максимович, с.Нобель

Шустир Григорій
Андрійович, с.Кух.Воля

◆ ДО 70-РІЧЧЯ ПЕРЕМОГИ **ЗГАДАЙМО ВСІХ ПОІМЕННО**

Є в нашому житті факти, які забувати ми не маємо права. Наші діти й онуки будуть розповідати на уроках історії про нинішні події на Сході України. Наші захисники для всіх нас уже сьогодні герої. Але не повинні ми забувати й про тих, хто пройшов вогняними шляхами Другої світової війни, хто знайшов свою смерть у рідних домівках, бо допомагав подолати ворога в тилу. У рік 70-річчя Перемоги хотілося б, аби ці імена почули всі. Ознайомитися із тими, хто загинув на фронтах тієї далекої війни, нам допоможе «Книга пам'яті України. Рівненська область». Щоправда, можемо сказати із досвіду власних досліджень, що не всі імена там зафіксовані. Наприклад, коли я вивчала історію рідного села Новосілля, то не знайшла там прізвища Вакуліча Якова Кириловича. Воно було записане в селі Храпин. Коли досліджували із школярами історію Комор, то не знайшли в

партизанам; сім'я Проневич Федори із Любиня, разом із трьома дітьми - за зв'язок із партизанами; 7 серпня 1948 року Потапчук Єва Борисівна, жителька села Ніговищ, - за переховування співробітника НКВС. Така ж доля спіткала Надієвця Степана та Надієвця Федору з Локниці; Троневица Федора, його синів Степана та Валентина, дочку Уляну - із Локниці; 8 січня 1944 року - родину Бабеїчків із Перекалля: Антона Несторовича, Марію Несторівну, Миколу Адамовича, Миколу Несторовича, Нестора Яковича, Теклю Прохорівну, Юзефу Прохорівну; Мосійчука Романа Павловича та Мосійчука Костянтина Павловича - із Перекалля; Демковця Романа та Демковця Костянтина - із Перекалля; Місіюру Марію Дмитрівну та Моторка Микиту Івановича - із Бутового. А ще названі сотні імен убитих німцями, оунівцями та партизанами. Серед них і дідусь мого чоловіка - Савич Мартин

дні, коли гинули цілі сім'ї. За те, що син перебував у партизанському загоні, було розстріляно цілу родину Подернів із Борового. Це - Василь Антонович, Іван, Мотрона Василівна, Павліна Василівна, Степан Васильович, Феодосія Іванівна, Яким Васильович. 24 вересня 1942 року в Ноблі фашисти вбили Ходневич Євдокію Іванівну, Ходневича Михайла Гнатовича. 27 травня 1943 року німцями розстріляно у Вичівці Костюковичів - Ганну Петрівну та Федора Івановича, Моторка Зорю, Чугай Агафію Бартівну, Чугая Івана Лукича, Кляпка Олександра. 14 лютого 1943 року німцями вбиті в Боровому Касянчик Віталій Павлович та Касянчик Микола Петрович, а 22 квітня 1943 року - Дяденчук Євдокія Микитівна та Дяденчук Євдокія Прокопівна, Подерня Хаврона Антонівна, Хвальнік Ганна Хомівна та Іван Адамович, 23 квітня - Ковенько Ісак Асонович. За зв'язок з партизанами убиті німцями:

у післявоєнний час загинуло багато людей: у Зарічному - 5 чоловік, зокрема 4 чоловіки родини Шикало, Шиманська Марія з Острівська, Хомич Харитон Дмитрович (Комори), Лицевич Микола Якович, Проневич Іван Григорович, Троневиці Михайло та Павло Григоровичі, Ходневич Петро Самійлович, Чепак Павло Михайлович, Юхнович Василь Сергійович (Нобель), Грушовець Олександр Оксентійович (Новоріччя), Васькович Віра Омелянівна, Ковальський Платон Павлович, Кулачок Станіслав Адамович, Нагай Федір Кузьмович, Потапчук Станіслав Михайлович, Сапега Ілля Савелійович, Яковець Микола Григорович (Прикладники), Ільчук Микола Дмитрович (Сенчиці), Карпович Вікторія Олександрівна, Карпович Леон Іванович, Трембіцький Іван Іванович (Дубчиці). Це зовсім незначний перелік із великого числа постраждалих. В одному селі Комори ми

діврами історико-комар, то не знайшли в цьому виданні імен декількох загиблих комарян. Тому мої гуртківці вирішили звернутися до однолітків району із пропозицією провести напередодні 70-річчя Перемоги акцію «Згадаймо всіх поіменно», зафіксувати із документів, спогадів старожилів всі імена загиблих воїнів Другої світової війни та тих, хто воював тоді на фронтах і повернувся додому. За цими пошуковими матеріалами створити «Книгу пам'яті Зарічненського району». Не у всіх сільських радах ви знайдете списки тих, кого було мобілізовано на фронт у ті роки. Я переконалася в цьому, коли досліджувала свій родовід по лінії свого дідуся Веремейчика Сави Мефодійовича. Він пішов на фронт у 1941 році. Тоді змушені були залишати рідні місця ті, хто підтримував радянську владу. Після війни він оселився в Києві, але на фронт пішов із Новосілля. Про всіх мобілізованих у 1941 та 1944 роках односельців я не знайшла документів ні в Дубровицькому військкоматі, ні в архівах. Єдине джерело такої інформації – старожили села. Тільки ці люди зможуть допомогти нам встановити справедливості пам'яті – згадати в День Перемоги всіх, хто пройшов шляхами бойових подій. Інша категорія тих, хто заслуговує на згадку, – це закатовані, замордовані, спалені, розстріляні наші земляки. Їхні імена можна знайти в «Книзі скорботи України. Рівненська область». Мабуть, варто ознайомити з найбільш вражаючими випадками усіх небайдужих, аби переконати в тому, що Зарічненський район поніс великі втрати й на рідній землі.

Різні цифри загиблих можна відшукати в різних джерелах. Названа мною книга повідомляє, що в нашому районі всього загинуло 1183 чоловіки. Ми, жителі Зарічненського краю, маємо дізнатися про подвиг земляків, які були спалені живцем. Магдалина Мельникович та Феодосій Чудиневич із Вовчиць отримали таку кару за допомогу

дідуся мого чоловіка - Савич Мартин Вакулович, убитий в грудні 1944 року. Я не беруся когось осуджувати чи виправдовувати. Тоді війна розділила сім'ї на своїх і на ворогів.

Так було й у нашій родині. Мою бабусю Веремейчик Юхимію Іванівну ставили під дуло автомата за те, що її син та чоловік були в партизанах, а чоловік її рідної сестри Ольги був серед тих, кого називали «бульбашами». Вона дожила свого віку на засланні. І в роки війни, і після звільнення району від фашистів, проливалася кров тих, хто організував нове життя в наших селах. Це – заступник голови райвиконкому Янковець (Зарічне), уповноважені РВ МВС Бабейчик Іван Прокопович (Зарічне), Онищук Володимир Хомич (убитий у приміщенні сільської ради села Храпина), директор маслозаводу Шароводов Андрій Олексійович (Серники), голови сільських рад – Крутіков Євстахій, Тимошук Феодосій Іванович (Мутвиця), Месникович Трохим Данилович (Бродниця), Портной Олексій Володимирович (Вичівка), Мороз Юхим Устинович (Кухітська Воля), Коханович Григорій Євтухович (Локниця), секретарі сільських рад Кулик Віктор Павлович (Бродниця), Мосійчук Флор Іванович (Перекалля), Полюхович Семен Олексійович (Серники), голова колгоспу Ковенько Антон Кирилович, бригадир Полюхович Антон Федорович (Кухітська Воля), завідувачі хатами-читальнями – Мельникович Василь Адамович (Дібрівськ), Шелест Іван Адамович (Ніговиці), секретар комсомольської організації Супрунюк Семен Лаврентійович (Борове), учителі Серета Іван Іванович (Борове), Тулуб Ольга Дем'янівна (Олександрове). 20-22 травня 1945 року в Морочнівському районі загинули завідувачий дорожнім відділом Бережний, голова райплану Попко, начальник райконтори зв'язку Тишковець, начальник райконтори заготівлі Щука. Були в житті окремих сіл району чорні

зв'язок з партизанами убиті німцями: сім'я Корнійчуків із Мутвиці – Ганна (мати), Петро й Віктор (сини), Степан (онук); Богданович Степан Якович, Гулюк Купріян Григорович (Любинь); Янцевичі – Захар Степанович та Марія Павлівна (Нобель); Білоус Ксенофонт Панасович (Ніговиці); Мінічі Леонтій та Адам Антоновичі, Піндюк Іван Тимофійович, Черевко Адам (Кухітська Воля).

Гинули люди і від німецьких бомб. Так, Кричкевич Прокіп із Морочного загинув під час бомбардування села в 1943 році. Зазнали переслідувань і поляки, які тоді проживали на Зарічненщині: Стецькевичі (Борове), Жолундієвська Анастасія із сином Казимиром (Парська), Серединська Марія Броніславівна (Бродниця), Буда Казимир (Мутвиця). Маємо ми згадати на День Перемоги й тих, кого силою вивезли німці на примусові роботи в Німеччину та Австрію. Такі дані є в Державному архіві Рівненської області. Наприклад, із Мутвиці було відправлено 24 юнаки та дівчини. Багато молодих людей не повернулося із чужини. Ось перелік їхніх імен, уміщених у «Книзі скорботи України»: Романович Андрій Іванович (Зарічне), Улітко Ольга Павлівна, Моторко Іван Микитович (Бутове), Новак Василь Каленикович (Вичівка), Кречкевич Петро Степанович, Чепак Микола Михайлович (Нобель), Грушовець Максим Лук'янович, Журавель Тетяна Олексіївна (Новорічиця), Палій Іван Дорофійович, Палій Іван Ісакович (Річиця). У концтаборі помер Хмарук Степан Федорович із Зарічного. І це, звісно, не всі імена. Наприклад, з Німеччини не повернулися оstarбайтери із Мутвиці та Новосілля, але їхні імена не зафіксовано в названому документі. Час записати від старожилів більш об'єктивні свідчення. Закінчилася війна. Але на поліській землі залишилися тисячі нерозірваних мін та снарядів. То в одному, то в іншому селі лунали вибухи. Від бомб та снарядів

постраждали. В одному селі комарян записали більше десятка прізвищ тих, хто підірвався на залишених німцями мінах. Одну сторону цього села німці спалили, а на другій залишилося декілька хат. За тими будинками була споруджена загорожа з колючого дроту, а за нею йшло мінне поле в чотири ряди. Німці розраховували на те, що людина, яка там ступатиме, обов'язково наступить на міну. Загинув юнак, який хотів зняти міну, один житель села підірвався коло річки. А хлопчак 10-14 років знайшли собі небезпечні ігри: хотіли побачити, як зриваються міни, кидали їх у вогонь. Були випадки, що діти підривалися під час таких забав. Пархомчук Володимир навіть залишився без ноги. А комарівська невістка із села Невля Гурінович Катерина пішла за кінями, які паслися біля озера Сосно, там натрапила на міну, цілу ніч качалася поранена, лише під ранок її знайшли. На все життя жінка залишилася без ноги, але все робила, як усі здорові жінки, навіть жито в колгоспі жала. Незавидною була доля таких понівечених людей. Майже в кожному зарічненському селі проживали євреї, багатьох із них уроки війни спіткала трагічна доля. «Книга скорботи» вміщує списки розстріляних німцями єврейських родин із Дібрівська: Домбровські (5 чоловік), Портні (13), Фельдмани (9), Шміди (8), Шухмани (7) та із Нобля: Айзенберги (6), Половії (2), Кусік (4), Найдич (5), Шерман (6). Про долю євреїв Зарічного нам розповідав Карпенюк Ростислав Іванович. Багато з них було втоплено в колодязі, інші добровільно прийшли за смертю до Морочного. Навіть із такого невеликого села, як Новосілля, у спільній могилі покоїться 5 євреїв, які проживали в моєму рідному селі. А коли нам дозволять прочитати заборонені нині архіви, ми зможемо додати в цей перелік нові імена і будемо їх пам'ятати, адже за наше мирне життя хтось заплатив ціною власного...

Валентина Тумаш